

Kohti esteetöntä viestintää

Toimenpideohjelman seurantaraportti

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji	
Esteettömyyden seurantaryhmä		Seurantaraportti	
Puheenjohtaja Aleksandra Partanen, LVM		Toimeksiantaja	
Sihteeri Satu Närvä, Viestintävirasto		Liikenne- ja viestintäministeriö	
Julkaisun nimi		Toimielimen asettamispäivämäärä	
Kohti esteetöntä viestintää. Toimenpideohjelman seurantaraportti.		1.2.2007	
Tiivistelmä			
<p>Viestintäpalvelut ovat yhä oleellisempi osa jokaisen ihmisen arkipäivää. Viestintäpalveluiden yleistymisen myötä on otettu käyttöön kehitystä hyvin kuvaava käsite "arjen tietoyhteiskunta". Oikeus viestintään ja tiedonsaantiin on kaikkien kansalaisten perusoikeus. Tämän perusoikeuden toteutuminen edellyttää sitä, että viestintäpalvelut ovat esteettömiä kaikille. Tavoitteen saavuttamiseksi esteettömyyttä koskevista kysymyksistä on keskusteltava ja niistä on tiedotettava aktiivisesti. Esteettömyystyö ei tule siitä huolimatta koskaan valmiiksi vaan työ on jatkuvaa. Palveluiden ja päätelaitteiden esteettömyysvaatimusten tulee vakiintua olennaiseksi osaksi suomalaista viestintäpolitiikkaa.</p> <p>Liikenne- ja viestintäministeriössä laadittiin vuonna 2004 toimenpideohjelma nimeltä ”Kohti esteetöntä viestintää”. Ohjelmalla on pyritty lisäämään tietoisuutta ikääntyneiden, vammaisten ja muiden erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan esteitä kansalaisten tasavertaisuudelta viestintäsektorilla. Lisäksi toimenpideohjelmalla on pyritty lisäämään asiassa merkityksellisten tahojen, kuten viranomaisten, vammaisjärjestöjen, viestintäpalvelun tarjoajien sekä kuluttajien vuorovaikutusta. Toimenpideohjelman toimeenpanoa ja toteutumista seuraamaan liikenne- ja viestintäministeriö asetti 15.4.2005 työryhmän, jonka toimiaikaa on jatkettu vuoden 2010 loppuun asti. Jäseninä on viranomaisten, yritysten ja vammaisjärjestöjen edustajia. Seurantaryhmä kokoontui kolme kertaa vuoden 2008 aikana. Keskustelun aiheina olivat mm. viestintäpalvelujen siirtyminen langattomaan tekniikkaan, EU:n av-mediapalveluita ja sähköistä viestintää koskevat direktiivit, televisio-ohjelmien tekstittäminen ja vammaispoliittisen ohjelman valmistelu.</p> <p>Vuonna 2005 julkaistu toimenpideohjelma on osittain jo vanhentunut ja tarvitsee päivittämistä. Seurantaryhmä aikoo aloittaa uuden toimintaohjelman laatimisen vuonna 2009. Uuden toimintaohjelman tarkoituksena on päivittää viestinnän esteettömyyskysymykset arjen tietoyhteiskuntakehitystä vastaaviksi ja nostaa esille myös seurantaryhmän jäsenten näkemyksiä niistä tulevaisuuden haasteista ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät viestinnän esteettömyyteen ja saavutettavuuteen.</p>			
Avainsanat (asiasanat)			
Esteettömyys, viestintäpalvelut, toimenpideohjelma			
Muut tiedot			
Yhteyshenkilö: Aleksandra Partanen, LVM			
Sarjan nimi ja numero		ISSN	ISBN
Liikenne- ja viestintäministeriön julkaisuja 10/2009		1457-7488 (painotuote) 1795-4045 (verkkajulkaisu)	978-952-243-028-1 (painotuote) 978-952-243-029-8 (verkkajulkaisu)
Sivumäärä (painotuote)	Kieli	Hinta	Luottamuksellisuus
24	suomi		julkinen
Jakaja		Kustantaja	
Liikenne- ja viestintäministeriö		Liikenne- ja viestintäministeriö	

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation	
Uppföljningsgruppen för tillgängligheten		Uppföljningsrapport	
Ordförande Aleksandra Partanen, KM		Uppdragsgivare	
Sekreterare Satu Närvä, Kommunikationsverket		Kommunikationsministeriet	
Datum då organet tillsattes			
Publikation			
Mot tillgänglig kommunikation. Uppföljning av åtgärdsprogrammet			
Referat			
<p>Kommunikationstjänsterna är en allt väsentligare del av människors vardag. I och med att kommunikationstjänsterna har blivit allmännare har man infört begreppet ”vardagens informationssamhälle” som beskriver utvecklingen väl. Rätten till kommunikation och rätten att få information är en grundläggande rättighet för alla medborgare. Att denna grundläggande rättighet kan tillgodoses förutsätter att kommunikationstjänsterna är tillgängliga för alla. Därför måste frågor som gäller tillgänglighet diskuteras och information om tillgängligheten aktivt spridas. Arbetet för tillgängligheten blir trots det aldrig färdigt utan är fortlöpande. Kravet på användbara och lätthanterliga kommunikationstjänster och -terminaler ska etableras till en oskiljaktig del av den finska kommunikationspolitiken.</p> <p>Kommunikationsministeriet utarbetade 2004 ett åtgärdsprogram vid namn ”Mot tillgänglig kommunikation”. Målet med programmet är att öka medvetenheten om problem som äldre personer och personer med funktionshinder eller andra specialbehov möter då de använder kommunikationstjänster. Syftet är också att undanröja eventuella hinder för jämlikhet mellan medborgarna i fråga om tillgången till elektroniska kommunikationer. Programmet siktar på att öka växelverkan mellan berörda instanser, såsom myndigheter, handikapporganisationer, tillhandahållare av kommunikationstjänster och konsumenter. För verkställigheten och uppföljningen av åtgärdsprogrammet tillsatte kommunikationsministeriet den 15 april 2005 en arbetsgrupp vars mandattid har förlängts till utgången av 2010. Medlemmarna består av representanter för myndigheter, företag och handikapporganisationer. Uppföljningsgruppen sammanträdde tre gånger under 2008. Diskussionsteman var bl.a. övergången av kommunikationstjänsterna till trådlös teknik, EU-direktiven som gäller audiovisuella medietjänster och elektronisk kommunikation, textning av televisionsprogrammen och beredning av ett handikappolitiskt program.</p> <p>Åtgärdsprogrammet från 2005 är delvis redan föråldrat och behöver uppdateras. Uppföljningsgruppen tänker inleda beredningen av ett nytt handlingsprogram 2009. Syftet med det nya handlingsprogrammet är att uppdatera frågorna som gäller den tillgängliga kommunikationen så att de motsvarar utvecklingen av vardagens informationssamhälle och att lyfta fram synpunkter som medlemmarna i uppföljningsgruppen har om framtida utmaningar och möjligheter i fråga om den tillgängliga kommunikationen.</p>			
Nyckelord			
Tillgänglighet, kommunikationstjänster, åtgärdsprogram			
Övriga uppgifter			
Kontaktperson vid kommunikationsministeriet är Aleksandra Partanen			
Seriens namn och nummer		ISSN	ISBN
Kommunikationsministeriets publikationer 10/2009		1457-7488 (trycksak) 1795-4045 (nätpublikation)	978-952-243-028-1 (trycksak) 978-952-243-029-8 (nätpublikation)
Sidoantal (trycksak)	Språk	Pris	Sekretessgrad
24	finska		offentlig
Distribution		Förlag	
Kommunikationsministeriet		Kommunikationsministeriet	

DESCRIPTION

Date of publication

10 February 2009

Authors (from body; name, chairman and secretary of the body) Monitoring group for accessibility in communications Chair: Aleksandra Partanen, Ministry of Transport and Communications, secretary: Satu Närvä, Finnish Communications Regulatory Authority		Type of publication Monitoring report	
		Assigned by Ministry of Transport and Communications	
		Date when body appointed 1 February 2007	
Name of the publication Towards barrier-free communications. Action programme monitoring report.			
Abstract <p>The importance of communications services in people's everyday lives increases all the time. The widespread use of the services has introduced a new concept that well describes the recent developments: ubiquitous information society. The right to communicate and access data is every citizen's fundamental right that calls for barrier-free communications for all. In order to attain the goal, issues related to accessibility need to be discussed and the related information has to be actively provided. The work for accessibility is a continuous process. Thus, the accessibility requirements for services and terminals must be firmly integrated into the Finnish communications policy.</p> <p>In 2004 an action programme "Towards barrier-free communication" was drawn up at the Ministry of Transport and Communications. The programme aims to raise awareness of the problems faced by specific groups of end-users, such as disabled and older people, and to help remove obstacles to the equality of all citizens in the communications sector. A further objective of the action programme is to increase cooperation between the parties involved: competent authorities, organisations for the disabled, communication service providers, and consumers. On 15 April 2005 the Ministry of Transport and Communications appointed a working group to monitor the implementation of the action programme. The group's term of office has been extended until the end of 2010. The monitoring group has representatives from government authorities, enterprises and organisations for the disabled. In 2008 the group met three times and discussed, for example, the use of wireless technology in communications services, EU Directives concerning audiovisual media services and electronic communications, subtitling of television programmes, and preparations for a disability policy programme.</p> <p>Since parts of the action programme of 2005 need updating, the monitoring group will start outlining a new programme in 2009. The purpose is to revise the accessibility policy in line with the ubiquitous information society development and to draw attention to group members' views on future challenges and opportunities relating to accessibility in communications.</p>			
Keywords Accessibility, communications services, action programme			
Miscellaneous Contact person at the Ministry: Aleksandra Partanen			
Serial name and number Publications of the Ministry of Transport and Communications 10/2009	ISSN 1457-7488 (printed version) 1795-4045 (electronic version)	ISBN 978-952-243-028-1 (printed version) 978-952-243-029-8 (electronic version)	
Pages, total (printed version) 24	Language Finnish	Price	Confidence status Public
Distributed and published by Ministry of Transport and Communications			

Liikenne- ja viestintäministeriölle

Liikenne- ja viestintäministeriö asetti 15.4.2005 työryhmän, jonka tehtävänä on seurata esteetöntä viestintää koskevan toimenpideohjelman toimeenpanoa ja toteutumista. Jäseniksi kutsuttiin viranomaisten, yritysten ja vammaisjärjestöjen edustajia. Työryhmän toimiaikaa jatkettiin 1.2.2007 tehdyllä päätöksellä vuoden 2010 loppuun asti.

Työryhmän puheenjohtajina ovat toimineet neuvotteleva virkamies Laura Vilkkonen sekä neuvotteleva virkamies Rainer Salonen liikenne- ja viestintäministeriöstä. 1.9.2008 alkaen puheenjohtajaksi määrättiin erityisasiantuntija Aleksandra Partanen liikenne- ja viestintäministeriöstä. Jäseniksi kutsuttiin jatkoajasta päätettäessä valtakunnallisen vammaisneuvoston pääsihteeri Sari Loijas sosiaali- ja terveysministeriöstä, lakimies Riitta Kokko-Herrala Kuluttajavirastosta, kielenkääntäjä Satu Närvä Viestintävirastosta, erityissuunnittelija Jouko Kokko Stakesista, Papunet verkkopalveluyksikön johtaja Marianna Ohtonen Kehitysvammaliitto ry:stä, erityisasiantuntija Jari Heiskanen Kuurojen liitto ry:stä, suunnittelija Sami Virtanen Kuulonhuoltoliitto ry:stä, tiedonsaantijohtaja Teuvo Heikkonen Näkövammaisten keskusliitto ry:stä, lakiasianpäällikkö Riikka Tähtivuori Tietotekniikan keskusliitto Ficom ry:stä sekä senior manager Pekka V. Heikkinen Nokia Oyj:stä.

Henkilövaihdoksien takia Ficom ry:n edustajana on loppukauden toiminut lakiasianpäällikkö Marko Lahtinen ja Kuluttajaviraston uusi jäsen työryhmässä on apulaisjohtaja Päivi Seppälä.

Työryhmän sihteeriksi on määrätty kielenkääntäjä Satu Närvä Viestintävirastosta.

Työryhmä luovuttaa kunnioittaen liikenne- ja viestintäministeriölle oheisen seurantaraportin.

Helsingissä 10.2.2009

Aleksandra Partanen

Pekka V. Heikkinen

Teuvo Heikkonen

Jari Heiskanen

Jouko Kokko

Marko Lahtinen

Sari Loijas

Satu Närvä

Marianna Ohtonen

Päivi Seppälä

Sami Virtanen

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	3
2. Seurantaryhmän toimintakertomus	4
3. Seurantaryhmän havainnot	9
4. Jatkotoimenpiteet	11
LIITE 1: Kohti esteetöntä viestintää -ohjelman alkuperäiset toimenpiteet.....	12
LIITE 2: Vuosina 2006 ja 2008 käynnistetyt uudet toimenpiteet	14

1. Johdanto

Liikenne- ja viestintäministeriössä laadittiin vuonna 2004 toimenpideohjelma nimeltä ”Kohti esteetöntä viestintää”, joka julkaistiin tammikuussa 2005. Ohjelmalla on pyritty lisäämään tietoisuutta ikääntyneiden, vammaisten ja muiden erityisryhmien ongelmista sekä purkamaan esteitä kansalaisten tasavertaisuudelta viestintäsektorilla. Lisäksi toimenpideohjelmalla on pyritty lisäämään asiassa merkityksellisten tahojen, kuten viranomaisten, vammaisjärjestöjen, viestintäpalvelun tarjoajien sekä kuluttajien vuorovaikutusta. Toimenpideohjelmalla on myös kerätty tietoa viestintäpalveluiden esteettömyyteen liittyvistä ongelmista.

Esteettömyyden toimenpideohjelmassa lueteltiin 16 konkreettista tavoitetta ja toimenpidettä, joita täydennettiin vuosina 2006 ja 2008. Näillä toimenpiteillä on pyritty edistämään viestintäpalveluiden esteettömyyttä. Toimenpiteiden toteutumisesta ovat olleet vastuussa muun muassa eri ministeriöt, Hätäkeskuslaitos, Viestintävirasto, Kuluttajavirasto, Stakes sekä vammaisjärjestöt.

Toimenpideohjelman painopistealueita ovat olleet:

- 1) digitaalinen televisio,
- 2) laajakaistapalvelut,
- 3) internet-sivustot,
- 4) hätäpalvelut,
- 5) luettelopalvelut sekä
- 6) päätelaitteiden helppokäyttöisyys.

Toimenpideohjelman johtopäätöksinä todettiin muun muassa seuraavaa:

Digitaalisen television päätelaitteiden ja käyttöjärjestelmän suunnittelussa on otettava huomioon käyttäjien erityisryhmät sekä heidän tarpeensa ja kykynsä. Digitaalisen television välityksellä lähetävistä palveluista on tehtävä mahdollisimman käyttäjäystävällisiä.

Julkisen sektorin yleisenä tavoitteena tulisi olla esteettömien ja saavutettavien verkkopalveluiden suunnittelu ja niiden käyttäminen. Myös uutta laajakaistateknologiaa olisi hyödynnettävä täysimääräisesti.

Vammaisia on kohdeltava myös hätäpalvelujen vastaanottajina tasavertaisesti muiden kansalaisten kanssa.

Luettelopalveluilla tarkoitetaan sekä puhelinluettelo- että numerotiedotuspalvelua. Ongelmat luettelopalveluiden saavutettavuudessa liittyvät luettelopalveluiden hinnoitteluun sekä palveluiden käytettävyyteen. Tavoitteena tulee olla, että saatavilla olevat luettelopalvelut ovat mahdollisimman esteettömiä ja että aistivammaiset voivat käyttää luettelopalveluita vastaavalla hinnalla kuin muutkin käyttäjät.

Kaikkien sähköisten palveluiden ja päätelaitteiden kehittämisessä on keskeistä huomioida niin sanottu Design for All -periaate. Vammaiset ja ikääntyneet on otettava mukaan heille suunnattujen palveluiden ja päätelaitteiden suunnitteluun jo varhaisessa vaiheessa. Heidän omia valmiuksiaan käyttää viestintäpalveluita tulee lisätä tiedotuksen ja koulutuksen keinoin. Varsinkin ikääntyville ihmisille on tarjottava

opetusta ja ohjausta tietoyhteiskuntapalvelujen käyttämiseen niin, että he uskaltavat ryhtyä käyttämään sähköisiä viestimiä.

2. Seurantaryhmän toimintakertomus

Seurantaryhmä on kokoontunut vuoden aikana kolme kertaa. Kokouksissa on käsitelty toimenpideohjelman osa-alueisiin ja toimenpidesuositukseen liittyviä kysymyksiä, sekä vaihdettu tietoja viestinnän esteettömyyteen liittyvistä ajankohtaisista hankkeista.

Viestintäpalvelujen siirtyminen langattomaan tekniikkaan

Kevään kokouksessa keskustelua käytiin erityisryhmien aseman turvaamisesta viestintäpalveluiden siirtyessä langattomaan tekniikkaan. Loppukesästä 2007 TeliaSonera Finland Oyj ilmoitti korottavansa kiinteän puhelinverkon hintoja haja-asutusalueille. Korotusten on nähty ennakoivan siirtymistä langattoman tekniikan käyttöön. Lain mukaan siirtyminen on mahdollista, mutta palvelujen on säilyttävä entisellä tasolla. TeliaSonera Finland on ilmoittanut ministeriölle sitoutuvansa palveluiden turvaamiseen.

TSF:lta saatujen tietojen mukaan puolet maaseutujen lankaverkoista on jo tyhjinä. Puhelinpylväät ovat vanhenemassa, eikä niitä ole enää taloudellisesti kannattavaa uusia. Myöskään linjojen vetäminen maahan ei ole kannattavaa maasto-olosuhteiden vuoksi. Televerkon rakentamisesta jopa 90 prosenttia on kaivukustannuksia. Langattomat vaihtoehdot ovat kustannustehokkaita, luotettavia, vähemmän alttiita luonnonilmiöille, mahdollistavat laajakaistan kaikille, sekä turvaavat telepalveluiden jatkuvuuden. Langattomien yhteyksien nopeudet ovat nousussa ja 1 Mbit/s nopeus kaikille on mahdollista Digitan @450-verkon avulla.

Kansallinen laajakaistaohjelma

Viestintäministeri Suvi Lindén asetti 8.5.2008 kansliapäällikkö Harri Pursiaisen selvittämään, miten koko maan kattava laajakaistan tarjonta voidaan turvata ja miten sen rahoitus erityisesti haja-asutusalueilla voidaan järjestää. Hyvät teleyhteydet ovat muuttuneet ylellisyshyödykkeestä välttämättömyydeksi ja kansalaisten työ sekä vapaa-aika vaativat korkealaatuisia tietoliikenneyhteyksiä. Eräät teleyritykset ovat kuitenkin ilmoittaneet karsivansa kiinteän televerkon palveluita laajoilla alueilla, eivätkä kansalaiset voi enää kaikkialla saada välttämättömiä palveluita markkinaehtoisesti. Näiden viestintämarkkinoilla tapahtuneiden muutosten vuoksi julkisen sektorin on syytä ryhtyä aikaisempaa vahvempiin toimiin alueellisesti tasarvoisen viestintäinfrastruktuurin varmistamiseksi.

Ehdotuksessa esitetään, että julkinen sektori ryhtyisi antamaan tukea yrityksille, jotka parantavat yleisen televerkoston sellaiseksi, että lähes jokaisen kansalaisen saatavilla on 100 megabitin yhteydet mahdollistava valokuitu- tai kaapeliverkko vuonna 2015. Sitä ennen kaikille tulee toteuttaa yleispalveluun sisältyvän laajakaistayhteyden nopeuden nosto keskimäärin 1 megabittiin sekunnissa viimeistään vuoden 2010 loppuun mennessä. Koko selvitys on luettavissa osoitteessa: <http://www.lvm.fi/web/fi/julkaisu/view/602697>.

Kansallisen laajakaistaohjelman toteuttaminen sinetöitiin hallituksen 4.12.2008 pitämässä valtioneuvoston istunnossa. Rahoituskysymykset ratkaistiin marraskuun lopussa talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa. Toimintasuunnitelman ensimmäisessä vaiheessa vuoden 2010 loppuun mennessä taataan kaikkiin vakinaisiin asuntoihin sekä yritysten ja julkishallinnon toimipaikkoihin vähintään 1 Mbit/s laajakaistayhteys. Toisessa vaiheessa on vähintään 100 Mbit/s laajakaista viimeistään

vuoden 2015 lopussa kysynnän mukaan lähes kaikkien ulottuvilla koko maassa. Etäisyys tilaajalta yleiseen televerkkoon saa olla korkeintaan kaksi kilometriä.

Taajamissa nopeiden yhteyksien tavoite saavutettaneen markkinaehtoisesti aiotussa aikataulussa niin, että yhteydet kattavat noin 95 prosenttia. Toimintasuunnitelman avulla laajakaistayhteydet ulotetaan osittaisella julkisella tuella myös haja-asutusalueille. Tavoitteena on yli 99 prosentin väestöpeitto.

Hankkeessa arvioidaan rakennettavan laajakaistayhteyksiä noin 200 miljoonan euron arvosta. Valtion osuudeksi televerkoston parantamisen kustannuksista budjetoidaan yhteensä 66 miljoonaa euroa vuosina 2010-2015. Liikenne- ja viestintäministeriön teettämän selvityksen mukaan nopeat laajakaistaverkot kehittyvät kaupallisesti siten, että niitä on vuonna 2015 noin 95 prosentin saatavilla. Julkisen tuen tarve kohdistuisi arviolta noin 4-5 prosenttiin koko väestöstä. Valtioneuvoston periaatepäätös on luettavissa osoitteessa: <http://www.lvm.fi/web/fi/tiedote/view/674156>.

Esteettömän tietoyhteiskunnan palvelut

Seurantaryhmän kevään kokouksessa keskusteltiin myös selkokielen käytön edistämisestä verkkopalveluissa, tv-ohjelmien tekstittämisestä sekä audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin implementoinnista. Kehitysvammaliiton edustajan mukaan selkokielen kohderyhmiin kuuluu Suomessa yhteensä noin 200 000–350 000 (4–7 %) suomalaisista. Selkokielestä hyötyvät kaikki, joilla on oppimisen ja ymmärtämisen kanssa ongelmia sekä esimerkiksi maahanmuuttajat. Verkkosivustojen ja -palveluiden suunnittelijoille on Suomessa jaettu tietoa ja koulutusta selkokielen käytöstä.

Euroopan parlamentti otti huhtikuussa kantaa julkisen palvelun televisio-ohjelmien tekstittämiseen unionin jäsenmaissa. Parlamentti huomio kannanotossaan, että 83 miljoonaa ihmistä Euroopassa kärsii osittaisesta tai täydellisestä kuulonmenetyksestä ja esittää, että Euroopan unionin olisi turvattava kansalaisille yhtäläinen mahdollisuus saada tietoa ja koulutusta sekä käyttää kulttuuripalveluja. Euroopan väestön vanhetessa ongelma tulee kasvamaan edelleen. Television tulee olla Euroopassa yleisesti saatavilla ja sillä tulee olla julkisen palvelun tehtävä, johon kuuluu muun muassa katsojien tiedottaminen ja heidän valistamisensa. Parlamentti huomio myös, että nykytekniikalla televisio-ohjelmat (myös suorat lähetykset) voidaan tekstittää niitä lähetettäessä. Esimerkiksi BBC on luvannut tekstittää kaikki ohjelmansa huhtikuusta 2008 alkaen. Kannanotossaan parlamentti katsoo, että kaikkien julkisen palvelun televisio-ohjelmien tekstittäminen Euroopan unionissa on oleellisen tärkeää sen varmistamiseksi, että kaikki katsojat, myös kuurot ja heikkokuuloiset voivat seurata niitä. Parlamentti myös kehottaa komissiota esittämään lainsäädäntöehdotuksen jossa edellytetään, että julkisen palvelun televisiopalvelujen tarjoajat Euroopan unionissa tekstittävät kaikki ohjelmansa.

Kannanoton pohjalta Kuulonhuoltoliitto on lähettänyt kirjeen mm. ministeri Lindénille. Kirjeessä toivotaan ministereiden ottavan hallituksessa esille tämän kuuroille ja kuulovammaisille hyvin tärkeän yhdenvertaisuusasian. Seurantaryhmän keskusteluissa muistutettiin, että Englannissa BBC tekstittää jo kaikki ohjelmat ja myös Hollannissa tekstitys lähentelee sataa prosenttia. Näissä maissa tekstitysvelvoite sisältyy lainsäädäntöön tai toimilupasopimuksiin. Suomessa Yleisradio tekstittää kotimaisista ohjelmista noin 30 prosenttia.

Suomessa lakia televisio- ja radiotoiminnasta ollaan paraikaa uudistamassa EU:n uuden audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin johdosta. Direktiivin

mukaan ”Vammaisten ja ikääntyneiden oikeuteen osallistua ja integroitua yhteisön yhteiskunnalliseen elämään ja kulttuurielämään kuuluu erottamattomana osana mahdollisuus käyttää audiovisuaalisia mediapalveluja. Keinoina tähän saatavuuteen pääsemiseksi olisi käytettävä muun muassa viittomakieltä, ohjelmien tekstitystä, äänikuvausta ja helppolukuisia valikkoja.” Lisäksi direktiivin 3c artiklassa todetaan, että ”Jäsenvaltioiden on rohkaistava lainkäyttövaltaansa kuuluvia mediapalvelujen tarjoajia varmistamaan, että niiden palvelut saatetaan asteittain näkö- ja kuulovammaisten henkilöiden käytettäväksi.”

Liikenne- ja viestintäministeriö nimitti muutosta valmistelemaan lähinnä viranomaisista koostuvan valmistelutyöryhmän. Työryhmän alustava ehdotus direktiivin saattamiseksi osaksi Suomen lainsäädäntöä valmistui syksyllä. Työryhmän alustavan ehdotuksen mukaan uusi direktiivi ei toisi mukanaan muutostarpeita televisio- ja radiolaissa oleviin erityisryhmiä koskeviin säädöksiin. Ehdotus tullaan lähettämään laajalle lausuntokierrokselle alkuvuodesta 2009. Lain muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta. Myös Euroopan neuvoston rajat ylittäviä televisiolähetyskiä (televisioyleissopimus) koskeva eurooppalainen yleissopimus on uudistumassa. Tämän sopimuksen muutokset on tarkoitus huomioida muutoksia valmisteltaessa.

Ministeri Lindén on myös asettanut vuoden alussa parlamentaarisen työryhmän pohtimaan Yleisradion rahoittamisen vaihtoehtoja. Työryhmän tehtävänä on pohtia samalla julkisen radio- ja televisio toiminnan merkitystä suomalaisen sisällöntuotannon edistäjänä. Ryhmälle on myönnetty aikaa huhtikuun 2009 loppuun asti.

Syksyn seurantaryhmän kokouksissa jatkettiin keskustelua audiovisuaalisia mediapalveluja sääntelevän direktiivin implementoinnin edistymisestä sekä erityisryhmien huomioimisesta muun muassa toimilupaehtoja jaettaessa.

Toimilupien myöntämisedellytyksistä säädetään televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 10 §:ssä: ”Julistaessaan haettavaksi ja myöntäessään toimilupia toimilupaviranomaisen tulee asianomaisella alueella harjoitettava televisio toiminta ja radiotoiminta kokonaisuudessaan huomioon ottaen pyrkiä sananvapauden edistämiseen sekä turvaamaan ohjelmistotarjonnan monipuolisuus sekä yleisön erityisryhmien tarpeet.” Toimilupaviranomaisella on oikeus (ei velvollisuus) antaa toimilupiin liittyviä ohjelmatoimintaa koskevia, ohjelmiston monipuolisuuden ja yleisön erityisryhmien tarpeiden turvaamisen kannalta tarpeellisia määräyksiä. Yleisradio Oy saa harjoittaa digitaalista julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa ilman toimilupaa. Valtioneuvoston velvollisuutena on huolehtia siitä, että yhtiö saa käyttönsä tarvitsemansa määrän maanpäällisen tv- ja radioverkon kapasiteettia ja että yhtiö voi käyttää sitä tarkoituksenmukaisesti. Kaapeli-tv -verkot eivät myöskään kuulu toimilupajärjestelmän piiriin.

Vammaispoliittinen ohjelma

Seurantaryhmässä aloitettiin syksyllä myös vammaispoliittisen ohjelman valmistelun seuraaminen. Pääministeri Matti Vanhasen ensimmäinen hallitus antoi valtioneuvoston selonteon vammaispolitiikasta vuonna 2006. Selonteon käsittelyn yhteydessä eduskunta edellytti, että hallitus ryhtyy pikaisesti valmistelemaan laaja-alaista kaikkien tahojen toimintaa ohjaavaa vammaispoliittista ohjelmaa. Pääministeri Vanhasen toisen hallituksen ohjelman mukaisesti vammaisten henkilöiden oikeudenmukaisen aseman turvaamiseksi laaditaan vammaispoliittinen ohjelma, jossa linjataan seuraavien vuosien vammaispolitiikan keskeiset toimenpiteet. YK:n

yleiskokous hyväksyi joulukuussa 2006 yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista. Suomi on allekirjoittanut sopimuksen ja sen ratifiointiin liittyvät valmistelut ovat käynnissä. Sopimus sisältää velvoitteita vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi.

Vammaisten ihmisten yhdenvertaisuus muiden kansalaisten kanssa ei vielä toteudu täysimääräisesti. Yhteiskunnassa on rakenteellisia ja asenteellisia esteitä, jotka rajoittavat ihmisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista. Vammaispoliittinen vastuu kuuluu kaikille hallinnonaloille ja kaikille yhteiskunnallisille toimijoille. Strateginen vammaispolitiikka edistää kansalaisten osallisuutta ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia kaikilla elämänaloilla. Valtiollinen vammaispolitiikka antaa kehykset ja edellytykset kunnille ja muille toimijoille suunnitteluun, päätöksentekoon ja toteutukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 1.9.2008 ohjausryhmän koordinoimaan vammaispoliittisen ohjelman valmistelutyötä. Ohjausryhmän tavoitteena on tukea vammaispoliittisen ohjelman valmistelua. Sekä seurantaryhmän puheenjohtaja että yksi sen jäsenistä kuuluvat vammaispoliittisen ohjelman ohjausryhmään.

Alustavasti ohjelma sisältää 11 strategista sisältöaluetta, joita ovat muun muassa kommunikointi, tiedonsaanti ja asiointi, osallistuminen ja osallisuus, liikenne, koulutus, työllistyminen, terveys, turvallisuus, kulttuuri ja kansainvälinen yhteistyö. Syksyn 2008 aikana on järjestetty teemakokouksia hallinnonalojen kanssa, jotta strategiset sisältöalueet saadaan tarkennettua. Liikenne- ja viestintäministeriön ja VAMPO:n välinen ensimmäinen teemakokous järjestettiin joulukuussa. Paikalla oli myös seurantaryhmän jäseniä varmistamassa järjestöjen äänen kuulumisen sekä takaamassa ohjelmavalmistelun läpinäkyvyyden. Seurantaryhmä tullaan pitämään aktiivisesti mukana koko ohjelman valmistelun ajan. Seurantaryhmän puheenjohtaja piti 2.12.2008 pidetyssä VAMPO:n aloitusseminaarissa esityksen viestinnän esteettömyyskysymyksistä.

EU:n esteetöntä tietoyhteiskuntaa koskevat aloitteet

Seurantaryhmä sai loppuvuodesta päivityksen EU:n sähköistä viestintää koskevan direktiivipaketin valmisteluvaiheesta. Vammaisten käyttäjien osalta sekä puitedirektiivi että yleispalveludirektiivi sisältävät aiempaa hieman velvoittavampaan muotoon kirjattuja säännöksiä. Molempien direktiivien alussa tultaneen muun muassa toteamaan vammaisten käyttäjien huomioiminen päätelaitteiden käytettävyyden osalta. Puitedirektiivissä säädetään, että kansallisten sääntelyviranomaisten tulee edistää kansalaisten etuja ottaen huomioon erityisryhmien ja vammaisten käyttäjien tarpeet. Puitedirektiiviin mukaan kansallisten sääntelyviranomaisten tulee varmistaa, että myös vammaisille koituu mahdollisimman paljon hyötyä kilpailun tuoman valinnanvaran lisääntymisestä, hintojen alentumisesta ja laadun parantumisesta. Uudessa direktiivissä mainitaan vammaisten lisäksi vanhukset sekä käyttäjät, joilla on sosiaalisia erityistarpeita.

Yleispalveludirektiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee tarvittaessa toteuttaa erityistoimia, joilla varmistetaan vammaisten käyttäjien palveluihin pääsy (ml. hätäpalvelut ja luettelopalvelut) sekä palveluiden kohtuuhintaisuus. Lisäksi jäsenvaltiot voivat toteuttaa toimia, joilla varmistetaan vammaisten käyttäjien mahdollisuus nauttia käyttäjien enemmistön käytössä olevien palveluiden ja palveluntarjoajien kirjosta. Uudessa direktiivissä artiklaa muutettaneen velvoittavampaan muotoon, mutta erityistointien tarkempi määrittely jää kuitenkin jäsenvaltioiden päätettäväksi. Uudessa yleispalveludirektiivissä säädettäisiin, että

myös vammaisilla käyttäjillä tulee olla vastaava pääsy hätänumeroon kuin käyttäjien enemmistöllä. Lisäksi nk. must carryn¹ piiriin voisivat tulla myös televisiokanaviin liittyvät oheispalvelut erityisesti silloin, jos niillä pyritään varmistamaan esteettömyys vammaisille käyttäjille. Kummankin direktiivin käsittely on kuitenkin vielä kesken, eikä lopullista muotoa ole vielä vahvistettu. Direktiivien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2009 kesällä, jonka jälkeen jäsenvaltioilla on vuosi aikaa implementoida direktiivit omaan lainsäädäntöönsä.

Seurantaryhmää tiedotettiin loppuvuodesta myös komission joulukuun alussa julkaisemasta tiedonannosta nimeltä ”Kohti esteetöntä tietoyhteiskuntaa”. Tiedonannossaan komissio tuo esille, että sähköisten palvelujen esteettömyydessä on edelleen suuria puutteita mikä merkitsee sitä, että lukuisat Euroopan vammaiset eivät vielääkään pääse tasavertaisesti osallisiksi tietoyhteiskunnan hyödyistä. Tietoyhteiskunnan esteettömyys onkin täysin ansiosta saanut viime vuosina runsaasti poliittista näkyvyyttä ja huomiota osakseen. Verkkosivujen ja erityisesti julkishallinnon verkkosivustojen esteettömyys on osoittautunut yhdeksi tärkeimmistä tavoitteista. Komission mielestä nyt on pikaisesti luotava johdonmukaisempi, yhteinen ja tehokas lähestymistapa sähköisten palvelujen ja erityisesti verkkosivujen esteettömyyteen. Tiedonannossaan komissio kuvailee nykyistä tilannetta, perustelee Euroopan tason toimien tarvetta ja määrittelee keskeiset toimenpiteet.

Yhteinen ja johdonmukainen lähestymistapa tietoyhteiskunnan esteettömyyteen edellyttää komission mukaan muun muassa seuraavia asioita:

- Eurooppalaisten standardointielinten olisi laajennettava tietoyhteiskunnan esteettömyyteen liittyvää standardointitoimintaa
- Jäsenvaltioiden, sidosryhmien ja komission olisi kannustettava innovointia ja ratkaisujen markkinoille tuomista esteetöntä tietoyhteiskunnan alalla.
- Kaikkien sidosryhmien olisi hyödynnettävä kaikki olemassa olevan EU-lainsäädännön tarjoamat mahdollisuudet tietoyhteiskunnan esteettömyyden toteuttamiseen. Komissio aikoo sisällyttää tarvittavia esteettömyysvaatimuksia nykyisten säädösten muutoksiin tai uusiin säädösehdotuksiin.
- Komissio aikoo tehostaa sidosryhmien yhteistyötä toiminnan johdonmukaisuuden, koordinoinnin ja vaikutusten tehostamiseksi. Se perustaa uuden ad hoc -pohjalta toimivan korkean tason ryhmän, jonka tehtävänä on antaa neuvoja siitä, kuinka voidaan toteuttaa.
- Eurooppalaisten standardointielinten olisi pikaisesti vahvistettava verkkosivujen esteettömyyttä koskevia eurooppalaisia standardeja noudattaen World Wide Web Consortiumin päivitettyjä suuntaviivoja (WCAG 2.0.).
- Jäsenvaltioiden olisi tehostettava toimiaan julkisten verkkosivujen esteettömyyden toteuttamiseksi ja valmisteltava yhdessä verkkosivujen esteettömyyttä koskevien eurooppalaisten standardien nopeaa hyväksymistä.
- Komissio tulee seuramaan kehitystä ja julkaisemaan sitä koskevia tietoja. Myöhemmin se saattaa puuttua asiaan lainsäädäntötoimin.

Suomessa käytettävien julkisten verkkosivujen laatukriteeristö uudistettiin vuonna 2007. Laatukriteerit ja siihen liittyvä arviointityökalu on tarkoitettu julkisten verkkosivujen verkkopalveluiden arvioinnin ja kehittämisen välineeksi. Tämän lisäksi vammaisjärjestöissä on kehitetty mm. selkokielisten verkkosivustojen

¹ Must carry -velvollisuudella tarkoitetaan kaapelitelevisio-operaattorin velvoitetta siirtää tietyt maanpäällisessä verkossa vapaasti vastaanotettavat televisio- ja radio-ohjelmistot.

suunnitteluohjeita ja verkostoiduttu W3C:n kanssa tavoitteena saada selkokielen käyttäjien näkökulma esille WCAG-ohjeistuksen tulevissa versioissa.

Kansainvälinen yhteistyö

Liikenne- ja viestintäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Kuluttajavirasto, Viestintävirasto sekä Stakes ovat toimintavuoden aikana osallistuneet esteettömyyttä koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön. Liikenne- ja viestintäministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön edustajat ovat toimineet jäsenenä EU:n eInclusion – asiantuntijatyöryhmissä. Liikenne- ja viestintäministeriön edustaja on lisäksi osallistunut EU:n viestintäkomitea COCOM:n alaisen esteettömyystyöryhmä INCOM:n työhön. Viestintävirasto on toimintavuoden aikana keskittynyt erityisesti standardointia koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa kansainvälisessä teleunionissa ITU:ssa sekä Euroopan telestandardointielimessä ETSI:ssä. Viestintävirasto ja Stakes ovat osallistuneet myös Pohjoismaiden ministerineuvoston alaisen yhteistyöverkoston NFTH:n työhön. Liikenne- ja viestintäministeriö osallistui lisäksi marras-joulukuun vaihteessa Wienissä pidettyyn e-Inclusion ministerikonferenssiin.

3. Seurantaryhmän havaintoja

Viestintäpalvelut ovat yhä oleellisempi osa jokaisen ihmisen arkipäivää. Viestintäpalveluiden yleistymisen myötä on otettu käyttöön kehitystä hyvin kuvaava käsite arjen tietoyhteiskunta. Oikeus viestintään ja tiedonsaantiin on kaikkien kansalaisten perusoikeus. Tämän perusoikeuden toteutuminen edellyttää sitä, että viestintäpalvelut ovat esteettömiä kaikille. Tavoitteen saavuttamiseksi esteettömyyttä koskevista kysymyksistä on keskusteltava ja niistä on tiedotettava aktiivisesti. Eikä esteettömyystyö tule siitä huolimatta koskaan valmiiksi vaan työ on jatkuvaa. Osittain teknologian jatkuvasta kehityksestä johtuen uusia ongelmia – joskin myös mahdollisuuksia – nousee vanhojen ratkaisujen tilalle. Palveluiden ja päätelaitteiden esteettömyysvaatimusten tulee vakiintua olennaiseksi osaksi suomalaista viestintäpolitiikkaa.

Esteettömyys on laaja käsite. Yleisellä tasolla sillä tarkoitetaan niitä keinoja ja välineitä, joilla taataan jokaiselle kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, opiskella, harrastaa ja osallistua. Osallistumismahdollisuuden tulee olla henkilön iästä, sukupuolesta, terveydentilasta, etnisestä taustasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumaton. Viestintäpalveluiden, kuten puhelimen, television, radion ja internetin esteettömyys tarkoittaa sitä, että nämä välineet ja palvelut ovat helposti saatavilla ja helppokäyttöisiä mahdollisimman monille.

Viestintä- ja tietotekniikan kehityksen voidaan yleisesti todeta avanneen merkittäviä uusia mahdollisuuksia käyttäjien erityisryhmille. Viestintäpalvelut ja päätelaitteet ovat lisänneet erityisesti aistivammaisten käytettävissä olevia mahdollisuuksia uudenlaiseen vuorovaikutukseen. Kehitys on seurantaryhmän näkemyksen mukaan ollut seurantajaksolla valtaosaltaan positiivista.

Suomalaisella tietoyhteiskunnalla on kuitenkin edessään suuria haasteita sekä teknisesti että toiminnallisesti. Arjen yhteiskunta pyrkii tuomaan tekniikan tarjoamat mahdollisuudet kaikkien ulottuville jokapäiväisen elämän osaksi. Eri päätelaitteiden, palveluiden ja internetin yhteistoiminta on tulevaisuudessa vain lisääntymässä. Arjen tietoyhteiskunta lisää demokratian toteutumista yhteiskunnassa sekä voi monilta osin parantaa elämän laatua. Seurantaryhmä korostaa, että helppokäyttöiset, turvalliset ja

esteettömät palvelut ja päätelaitteet ovat keskeinen edellytys myös ubiikkiyhteiskunnan syntymiselle.

Erityisesti internet on noussut kansalaisten arkipäivässä keskeisen tiedonvälittäjän ja palveluiden tarjoajan asemaan. Seurantaryhmä pitää komission joulukuussa julkaisemaa tiedonantoa ja ehdotusta verkkosivujen esteettömyyden parantamisesta tarpeellisena ja tukee siinä esitettyjä näkemyksiä. Seurantaryhmän käsityksen mukaan verkkosivujen esteettömyyttä koskevia suosituksia on markkinoilla kuitenkin riittävästi. Niiden soveltamiseen ja seurantaan tulisi kuitenkin kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Digitaaliseen televisiotoimintaan siirtyminen on tuonut uusia mahdollisuuksia mutta myös haasteita. Päätelaitteiden ja niillä välitettävien palveluiden esteettömyydestä huolehtiminen vaatii jatkuvasti toimenpiteitä. Digitaalinen lähetystekniikka mahdollistaa aiempaa laajemman aineiston välittämisen ja tätä mahdollisuutta tulisi hyödyntää erityisryhmille suunnattujen palvelun tarjonnassa. Vuoden 2008 lopussa elettiin vielä sen tiedon varassa, että kaupallisten kanavien toimiluvat olisivat päättyvässä vuoden 2010 elokuussa. Tämän vuoksi seurantaryhmässä pohdittiin mahdollisuutta sisällyttää uusiin toimilupaehtoihin konkreettisia vaatimuksia erityisryhmien huomioimisesta. Erityisryhmien tarpeita ovat esimerkiksi kotimaisten ohjelmien tekstitys, äänitekstitys, viittomakielen ja selkokielen käyttö. Tekstityksen osuutta pitäisi seurantaryhmän mukaan ehdottomasti kasvattaa. Myös äänitekstitystä tulisi laajentaa minkä lisäksi viittoma- ja selkokielen tarpeet lisääntyvät jatkuvasti.

Vuoden 2009 alussa viestintäministeri Lindén esitti lainmuutosta, jolla mahdollistettaisiin televisiokanavanippujen B ja C ohjelmistolupien jatkaminen elokuun 2016 loppuun saakka. Muutos mahdollistaa verkko- ja ohjelmistolupien uudelleentarkastelun samassa yhteydessä vuonna 2016. Jatko aika edellyttää televisio- ja radiolain muuttamista, sillä nykyisin mukaan ohjelmistotoimilupakauden enimmäispituus on 10 vuotta. Lakiesitys on valmisteilla ministeriössä ja se annettaneen eduskunnalle loppukeväällä samaan aikaan kuin audiovisuaalisen direktiivin edellyttämät muutokset televisio- ja radiolakiin esitellään.

Matkapuhelinmarkkinoilla on siirrytty yhä nopeammin kolmannen sukupolven puhelimiin ja niiden mahdollistamiin palveluihin. Kolmannen sukupolven matkapuhelimen tekniset ominaisuudet mahdollistavat esimerkiksi kuulovammaisia palvelevien erityispalveluiden käytön. Näitä palveluja tulee pyrkiä hyödyntämään täysimääräisesti.

Siirtyminen langattomaan tekniikkaan pitää sisällään myös viestinnän esteettömyyteen liittyviä ongelmia. Erityisesti vammaisjärjestöt ovat toivoneet saavansa asiasta lisätietoa. Epätietoisuutta liittyy erityisesti siihen miten tekstipuhelimet, turvapuhelimet, etätulkkaus ja erityisryhmille tarjottavat yhteydet kodin hälytyskeskuksiin toimivat muutoksen jälkeen. Suomessa käyttäjiä on noin 30 000. Näkövammaisten ongelmia ovat erityisesti sähköpostipalvelut sekä elektronisten tiedostojen lähetykset ja lukeminen. Käytössä on vielä paljon DOS-pohjaisia järjestelmiä. Laitteiden ja apuvälineiden uusiminen ja niiden käyttökoulutus on kallista.

Seurantaryhmän jäsenet katsovat ryhmän työskentelyn lisänneen osapuolten tiedonsaantia ja vaikutusmahdollisuuksia erityisesti EU-kysymyksissä sekä muussa kansainvälisessä yhteistyössä. Myös kansallisella tasolla seurantaryhmä on tehokkaasti koonnut yhteen viestintäpalveluiden esteettömyyteen liittyvien

kysymysten parissa työskentelevät eri tahot. Tätä vuorovaikutusta on ryhmän käsityksen mukaan tärkeää ylläpitää ja syventää.

Toimenpideohjelma on lisännyt ikääntyneiden ja vammaisten painoarvoa ja näkyvyyttä viestintäsektorilla. Viestintäpalveluiden esteettömyydestä huolehtiminen on kuitenkin jatkuva prosessi. Kyseessä on nopeasti kehittyvä tekninen ala, joten palveluiden käytettävyyteen ja esteettömyyteen liittyviä kysymyksiä tulee pitää esillä pysyvästi. Vain aktiivinen seuranta ja tiedotus voivat taata palveluiden helppokäyttöisyyden ja saavutettavuuden kaikille.

4. Jatkotoimenpiteet

Seurantaryhmä pyrkii lisäämään laajan yleisön tietoisuutta viestinnän esteettömyyskysymyksistä ja nostamaan niitä poliittiselle agendalle mahdollisuuksiensa mukaan. Seurantaryhmä tulee vuonna 2009 aktiivisesti seuraamaan EU:n sähköistä viestintää koskevan direktiivipaketin edistymistä, audiovisuaalisen mediapalveludirektiivin implementointia, sekä vammaispoliittisen ohjelman valmistelua. Lisäksi seurantaryhmä pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan televisio-ohjelmien tekstitysmäärän tasaisen lisäämisen edistämiseen.

Vuonna 2005 julkaistu toimenpideohjelma on osittain jo vanhentunut ja tarvitsee päivittämistä. Seurantaryhmä aikookin aloittaa uuden toimintaohjelman laatimisen vuonna 2009. Uuden toimintaohjelman tarkoituksena on päivittää viestinnän esteettömyyskysymykset arjen tietoyhteiskuntakehitystä vastaaviksi ja nostaa esille myös seurantaryhmän jäsenten näkemyksiä tulevaisuuden haasteista ja mahdollisuuksista viestinnän esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyen. On myös huomioitava, että vuoden 2005 toimenpideohjelman tavoitteista on edelleen toteutumatta mahdollisuus käyttää tekstiviestipohjaisia hätäpalveluita yleisellä hätänumerolla 112. Seurantaryhmän mielestä nämä palvelut tulee ottaa käyttöön ensi tilassa. Tavoitteena tulee myös olla se, ettei palvelun käyttäminen edellytä etukäteistä rekisteröintiä.

Seurantaryhmän käsityksen mukaan toimenpiteitä ja seurantaan edellyttäviä kysymyksiä viestintämarkkinoilla ovat lähitulevaisuudessa erityisesti:

- 1) käyttäjien erityisryhmille suunnattujen hätäpalvelujen toimivuus,
- 2) julkisen sektorin verkkosivujen esteettömyys,
- 3) televisio-ohjelmien saavutettavuus ja televisioverkossa välitettävien palveluiden helppokäyttöisyys,
- 4) kaupallisten verkkopalveluiden esteettömyys,
- 5) päätelaitteiden helppokäyttöisyys,
- 6) matkaviestinpalveluiden esteettömyys,
- 7) kansainvälinen yhteistyö esteettömyyskysymyksissä,
- 8) käyttäjien erityisryhmien omat tietoyhteiskuntavalmiudet.

Kohti esteetöntä viestintää -ohjelman alkuperäiset toimenpiteet:

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu	Tilanne 2007/8
Asetetaan esteettömien ja saavutettavien verkkopalveluiden suunnittelu julkisen sektorin yleiseksi tavoitteeksi.	Kaikki ministeriöt	Jatkuva	
Asetetaan verkkosivujen sisällöllinen esteettömyys ja saavutettavuus vaatimukseksi verkkosivujen suunnittelua koskeviin julkisen sektorin tarjouspyyntöihin.	Kaikki ministeriöt	Jatkuva	
Otetaan käyttöön hätäpalvelut tekstiviestillä numerossa 112.	Sisäasiainministeriö Hätäkeskuslaitos Viestintävirasto	31.12.2005 mennessä	Kesken Tekniset määrittelyt tehty, käytännön toteutus SM:n vastuulla
Selvitetään, miten uusia laajakaislateknologioita voidaan hyödyntää käyttäjien erityisryhmille suunnatuissa palveluissa.	Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö Stakes Vammaisjärjestöt Kuluttajavirasto	31.12.2005 mennessä	Tehty
Lisätään käyttäjien erityisryhmien tietoyhteiskuntavalmiuksia tiedotuksen ja koulutuksen avulla.	Valtakunnallinen vammaisneuvosto Opetusministeriö Stakes Vammaisjärjestöt Eläkeläisjärjestöt	Jatkuva	
Vaikutetaan käyttäjien erityisryhmien asemaan viestintäpalvelujen käyttäjänä kansainvälisellä yhteistyöllä, erityisesti EU:ssa.	Liikenne- ja viestintäministeriö Viestintävirasto Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö Stakes Kuluttajavirasto	Jatkuva	
Osallistutaan kansainväliseen standardointityöhön ja vaikutetaan siinä käyttäjien erityisryhmien etuja edistävien standardien syntymiseen.	Viestintävirasto	Jatkuva	
Tehostetaan Viestintäviraston Human Factors -työryhmän työskentelyä.	Viestintävirasto	Jatkuva	
Selvitetään käyttäjien erityisryhmille tarjottavien luettelopalveluiden valikoima, hinnoittelu ja käyttöaste.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.1.2005 mennessä	Tehty
Selvitetään, onko esteettömällä tavalla toteutetun CD-muotoisen	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.12.2005 mennessä	Tehty

luettelopalvelun rakentaminen mahdollista.	Vammaisjärjestöt		
Kootaan teleyritykset ja puhelinluettelo- tai numerotiedotuspalvelua tarjoavat yritykset yhteen keskustelemaan yhtenäisistä pelisäännöistä, jotka aktivoivat yrityksiä käyttäjien erityisryhmille suunnattujen luettelopalveluiden tarjonnassa.	Viestintävirasto Vammaisjärjestöt	31.5.2005 mennessä	Tehty
Informoidaan laitevalmistajia käyttäjien erityisryhmien erityistarpeista.	Viestintävirasto Vammaisjärjestöt	Jatkuva	
Tutkitaan digitaaliseen televisioon liittyviä vähemmistöjen ja vähemmistökieliryhmien tarpeita liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-ohjelman Minor-hankkeessa.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.1.2005 mennessä	Tehty
Edistetään liikenne- ja viestintäministeriön ArviD-ohjelman Minor-hankkeessa saatuja tutkimustuloksia.	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	31.12.2005 mennessä	Tehty
Asetetaan työryhmä seuraamaan ohjelman toimeenpanoa.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.1.2005 mennessä	Tehty
Laaditaan ohjelman toimeenpanoon liittyvä kertomus.	Liikenne- ja viestintäministeriö	31.12.2005 mennessä	Tehty

Vuonna 2006 käynnistetyt uudet toimenpiteet:

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu	Tilanne 2007/8
Lisätään verkkosivujen ylläpitäjien tietoisuutta esteettömyyskysymyksistä	Viestintävirasto Stakes Valtiovarainministeriö	Jatkuva	
Kerätään tietoa markkinoilla olevista helppokäyttöisistä digisovitinmalleista	Kuluttajavirasto	30.12.2006 mennessä	Tehty
Tutkitaan mahdollisuuksia lisätä televisio-ohjelmien tekstitystä ja viittomakielisiä palveluita	Liikenne- ja viestintäministeriö Televisiotoiminnan harjoittajat	30.12.2006 mennessä	Tehty
Lisätään käyttäjien erityisryhmille suunnattua koulutusta tietoyhteiskuntavalmiuksien nostamiseksi	Vammaisjärjestöt	Jatkuva	
Tehdään Design for All -periaatetta tunnetuksi viestintämarkkinoilla	Stakes Viestintäviraston Human Factors –työryhmä Suomen Design for all –verkosto	30.12.2006 mennessä	Tehty

Vuonna 2008 käynnistetyt uudet toimenpiteet:

Tavoite	Toimija, tekijä	Aikataulu
Erityisryhmien huomioiminen viestintäverkkojen toimilupaehdoissa	Liikenne- ja viestintäministeriö	Jatkuva
Erityisryhmien aseman turvaaminen viestintäpalveluiden siirtyessä langattomaan tekniikkaan	Liikenne- ja viestintäministeriö	Jatkuva
Selkokielen käytön edistäminen verkkopalveluissa	Kaikki ministeriöt Järjestöt	Jatkuva
Edistetään viittomakielisiä palveluita julkishallinnon verkkoviestinnässä sekä television ohjelmatarjonnassa	Kaikki ministeriöt	Jatkuva
Edistetään televisio-ohjelmien tekstityksen lisäämistä	Liikenne- ja viestintäministeriö Vammaisjärjestöt	Jatkuva